

همیشه‌ی ایران‌شهر

باغ گردوی پیر شالیبار با مساحت حدود ۲۵۰ هکتار از قرن‌ها پیش برپا است و هر سال در زمان برگزاری آیین، نذر گردو از همین باغ شروع می‌شود. آیین باغ در ضلع جنوبی منطقه اورامان و در ههوار «به‌نهن» (ههوار منطقه‌ای در دامنه کوه است و ههوار اورامان تخت «به‌نهن» نام دارد) قرار گرفته است

نذر گردو

یکی از رسوم منطقه اورامان، نگهداری از یک باغ واقعی به نام «پیر شالیبار» است؛ گردوی نذری این باغ تولیدکننده انگار عروسی هزارساله است

نگهداری و برداشت گردو

برداشت گردو از باغ پیر شالیبار معمولاً از اواخر شهریور آغاز می‌شود و اواخر مهر به پایان می‌رسد. رستم‌زاده می‌گوید: گردوی برداشت‌شده در خانه عموش نگهداری می‌شود تا زمان آیین پیر شالیبار فرا برسد. او با بیان اینکه تقریباً یک جمعه مانده به مراسم پیر شالیبار، یعنی اواسط بهمن گردها بین مردم توزیع می‌شود توضیح می‌دهد: «طایفه ما هم یک خانه‌باغ در بیلاقی دارد. ما تابستان‌ها به آنجا می‌رویم و به باغ گردو رسیدگی و درختان را آبیاری می‌کنیم. پس از آن زمان برداشت قرآمی‌رسد و همه خانواده به برداشت گردو مشغول می‌شویم». رستم‌زاده البته می‌گوید که ۲ تا ۳ سال است که تولید گردو در منطقه اورامان کم شده و به همین دلیل، تولید گردو در باغ پیر شالیبار کمتر شده، ولی هر قدر گردو برداشت شود، به‌عنوان نذر گردو بین مردم تقسیم می‌شود.

توزیع گردو و حضور کودکان

یک عصر پنجشنبه، کودکان و نوجوانان به خانه متولی گردو می‌روند و در آنجا با نسبتی مساوی گردوها را داخل کاسه‌هایی می‌ریزند. بچه‌ها مسئول توزیع گردو هستند و در خانه‌ها می‌روند و کاسه گردو را در اختیار صاحبخانه می‌گذارند. صاحبخانه هم وقتی گردو را تحویل می‌گیرد، داخل کاسه چیزی مانند رب انار یا آرد می‌گذارد و به بچه‌ها برمی‌گرداند. فردی که مسئول این کار است به زبان کردی «زیزوان» نامیده می‌شود. رستم‌زاده می‌گوید: «اگر بعد از تقسیم گردو چیزی اضافه آمد، آن را به روستاهای اطراف مانند سرپیر، کماله، رودر، بلبر و ویسیان می‌برند. داوطلبان شرکت‌کننده در این مراسم همگی از سر ذوق و احساسات پاک کودکان و همیاری در پخش گردوها شرکت می‌کنند. آنها در قبال این کار هیچ دستمزدی دریافت نمی‌کنند. بعد از پخش تمام گردوها، آرد یا دیگر موارد گردآوری‌شده به خانه پیر شالیبار منتقل می‌شود تا در روز مراسم از آنها برای تهیه غذای مخصوص استفاده شود.»

پیر شالیبار که بود؟

پیر شالیبار شخصیتی اسطوره‌ای - تاریخی است که صدها سال پیش می‌زیسته و می‌توان گفت به معنای شاه شاهان یا پیر پیران است. از دیدگاه عامه مردم که تحت تأثیر دین اسلام قرار دارند، پیر شالیبار نام دوم سیدمصطفی است که حضرت محمد(ص) را به خواب می‌بیند و به اسلام می‌گردد و سپس کتاب «معرفت پیر شالیبار» را تغییر می‌دهد و در آن درباره دین اسلام می‌نویسد و نام خود را به مصطفی پسر خداداد تغییر می‌دهد.

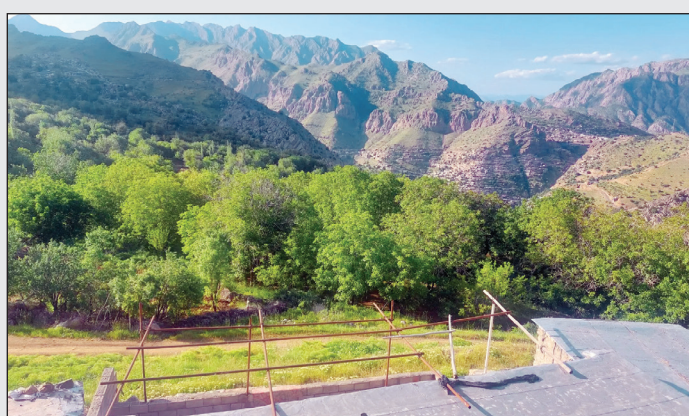
خانه پیر شالیبار

محمود مولایی
روزنامه‌نگار

جشن عروسی یا به زبان محلی، «زمان» پیر شالیبار آیینی سنتی است که هر سال نیمه بهمن در اورامان تخت برگزار می‌شود و علاوه بر اهالی بومی، مردم روستاها، شهرها و حتی گاهی گردشگران خارجی را به این منطقه می‌کشاند. این آیین یاد واقع سالگرد ازدواج پیری افسانه‌ای به نام شالیبار شامل راز و نیاز، ذبح قربانی و دفن‌زنی است و بنا به رسمی نانوشته، طایفه‌های مختلف اورامان تخت امور مختلف این جشن ۳ روزه را بین خود تقسیم کرده‌اند. اما یکی از جنبه‌های کمتر دیده شده این جشن عرفانی، باغ گردویی است که به نام پیر شالیبار شناخته می‌شود و گردوی مورد نیاز برای نذر گردو را تأمین می‌کند. آیین پیر شالیبار با توزیع گردو میان مردم آغاز می‌شود که نماد برکت و خوشی است. روز آغاز جشن را متولی باغ پیر شالیبار با تقسیم گردوهای درخت واقعی خانه او بین اهالی تعیین می‌کند که معمولاً بین ۱۱ تا ۱۵ بهمن است. به این بخش از آیین که در واقع پیش از آمد آن است، «خَبَر» می‌گویند که یک هفته قبل از برپا شدن جشن عروسی و برای اطلاع مردم برپا می‌شود.

باغ واقعی

باغ گردوی پیر شالیبار با مساحت حدود ۲۵۰ هکتار از قرن‌ها پیش برپا است و هر سال در زمان برگزاری آیین، نذر گردو از همین باغ شروع می‌شود. این باغ در ضلع جنوبی منطقه اورامان و در ههوار «به‌نهن» (ههوار منطقه‌ای در دامنه کوه است و ههوار اورامان تخت «به‌نهن» نام دارد) قرار گرفته است. در حال حاضر متولی باغ گردوی پیر شالیبار طایفه رستم‌زاده است. یکی از اعضای این خانواده که محصول گردوی باغ پیر شالیبار را بین مردم توزیع می‌کند، به همشهری می‌گوید: «باغ گردو متعلق به پیر شالیبار است که وقف شده و از زمان‌های قدیم گردوی آن برای چنین مراسمی چیده می‌شده است، هر چند مردم از باغ‌های خود هم گردو می‌چینند و نذر می‌کنند.» عایشه رستم‌زاده با تأکید بر اینکه باغ گردوی پیر شالیبار هنوز پابرجاست و هر سال محصول گردوی آن در مراسم پیر شالیبار به‌صورت نذر بین مردم توزیع می‌شود می‌افزاید: «پدرم به اتفاق عموم متولی باغ گردو هستند و همان مسیری را که قرن‌هاست طی می‌شود برای مصرف محصول باغ طی می‌کنند. محصول باغ گردو متعلق به مردم اورامان است که هر سال در مراسم پیر شالیبار توزیع می‌شود.»

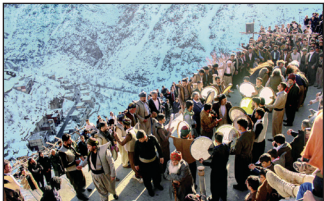

محب

آیین ۳ روزه

آیین پیر شالیبار طی ۳ روز برگزار می‌شود. هر سال یک جمعه در بهمن را برای برگزاری آن در نظر می‌گیرند؛ در واقع پیر شالیبار در روز جمعه‌ای که به نیمه بهمن نزدیک است، برگزار می‌شود. احمد محمدیان، بخشدار اورامان با گفتن این مطلب، به ذکر توضیحاتی درباره اینکه طی ۳ روز آیین چه می‌گذرد، می‌پردازد.

سه‌شنبه

بخشدار اورامان به همشهری می‌گوید: «روز اول مراسم از ساعات عصر در روستای سرپیر که در حال حاضر یکی از محله‌های منطقه اورامان به حساب می‌آید، آغاز می‌شود. در گذشته یک دودکش بر سقف خانه‌ها بود که بچه‌ها گردوهای نذری را در روز نخست با کلاه از دودکش به داخل خانه آویزان می‌کردند. بعد صاحبخانه داخل کلاه تنقلاتی می‌گذاشت تا آن بچه کلاه را دوباره از دودکش بالا بکشد. به این رسم کلاروچنی می‌گویند.» احمد محمدیان با بیان اینکه در حال حاضر دیگر این دودکش‌ها وجود ندارد و بچه‌ها برای توزیع گردوی نذری به در خانه‌ها مراجعه می‌کنند، می‌افزاید: «بچه‌ها با سر دادن آوایی کلاه خود را به داخل خانه می‌اندازند تا تنقلات بگیرند. در گذشته داخل کلاه کشمش، انگور، انجیر خشک و این چیزها به‌عنوان شایب می‌دادند، ولی حالا کیک و کلوچه و این چیزها می‌دهند. این مراسم از عصر تا شامگاه سه‌شنبه برگزار می‌شود. علت اینکه روستای سرپیر جلوتر از دیگر مناطق اورامان این مراسم را برگزار می‌کند، این است که می‌گویند اهالی این روستا یک روز زودتر از بچه‌ها شدن پیر شالیبار خبردار شده‌اند.»

چهارشنبه

بخشدار اورامان دربارۀ روز چهارشنبه که در اورامان و چندین روستا برگزار می‌شود هم توضیح می‌دهد: «بعد از اذان صبح روز چهارشنبه مراسم کلاروچنی تا طلوع آفتاب برگزار می‌شود. در این هنگام بچه‌ها به سمت خانه‌های اهالی اورامان و ۳ روستایی که مراسم در آنجا انجام می‌شود، حرکت می‌کنند. با طلوع آفتاب مردم هم نذری‌های خود را مانند گاو و گوسفند به بچه‌ها می‌دهند. البته در گذشته این اتفاق می‌افتاد و در حال حاضر مردم به متولی برگزارکننده مراسم مبلغی می‌دهند تا گاو و گوسفند خریداری و نذری آنها ادا شود.» او عنوان می‌کند: «ساعت ۹ صبح همه نذری‌ها به خانه قدیمی پیر شالیبار منتقل می‌شود. البته مقداری از گوشت نذری برای درست کردن غذای ۲ روز چهارشنبه و پنجشنبه جدا می‌کنند و مابقی بین فقرا و نیازمندان توزیع می‌شود.» محمدیان با بیان اینکه به غیر از گوشت نذری، گندم محلی، دانه‌های انار خشک شده و... هم نذر می‌شود، اظهار می‌کند: «به همین دلیل، در روز چهارشنبه یک‌کاش محلی به اسم ولوشین طبخ می‌کنند. این غذا ظهیر بین مردم تقسیم می‌شود. بعد از آن مردم دسته‌جمعی نماز عصر می‌خوانند و بعد به پشت‌بام خانگی می‌روند که مشرف به خانه پیر شالیبار است. در واقع این پشت‌بام، حیاط خانه پیر شالیبار است و در آنجا مراسم شادایش و ذکر و سماع برگزار می‌شود.»

پنجشنبه

بخشدار اورامان درباره مراسم پیر شالیبار در روز پنجشنبه نیز توضیح می‌دهد: «روز پنجشنبه مراسم به‌گونه‌ای دیگر برگزار می‌شود؛ یعنی دیگر مراسم شسادباش و این چیزها نداریم. مردم عصر جلوی خانه پیر شالیبار ذکر و سماع می‌کنند. در این مراسم موسیقی سنتی مانند دف نواخته می‌شود و مردم ذکر می‌گویند. در ارایش هم در این مراسم حضور دارند.» او اضافه می‌کند: «شامگاه پنجشنبه مردم به خانه پیر شالیبار می‌روند و مراسم شه و نیش با شعر خوانی و ذکر سماع انجام می‌شود. در پایان نیز امام جمعه اورامان سخنرانی می‌کند و مراسم پیر شالیبار به پایان می‌رسد.»

ترتیب برگزاری مراسم پیر شالیبار

خبر

توزیع گردو و نوید عروسی

کوته‌کوته

آوای کوته‌کوته و دریافت شادباش

کلاروچنی

نذر دام و ذبح و پخت‌آش مخصوص

عروسی

دف‌نوازی و سماع جلوی خانه پیر شالیبار

شه و نیش

شعرخوانی در وصف پیر شالیبار

رسم تربی

رفتن سرخاک پیر شالیبار

اخبار کوتاه

برقراری پرواز رشت به قشم

مدیرکل فرودگاه گیلان با بیان اینکه پرواز رشت به قشم از فرودگاه سردار جنگل برقرار شد، گفت: پروازهای این فرودگاه به ۸۰ سورتی در هفته خواهد رسید. به گزارش ایسنا، سید محسن میرحسینی از برقراری پرواز رشت به قشم خبر داد و گفت: این پرواز به‌صورت ۳ روز در هفته توسط شرکت پروازی آساجت برقرار خواهد شد. به گفته او، پروازهای هفتگی فرودگاه سردار جنگل رشت در حال حاضر به ۹ مقصد تهران، شیراز، بندرعباس، اهواز، مشهد، کیش، قشم، عسلویه و نجف توسط ۱۰ شرکت پروازی در حال انجام است و با احتساب پروازهای مذکور، پروازهای این فرودگاه به ۸۰ سورتی در هفته خواهد رسید.

بهره‌برداری از ۴ ایستگاه متروی اصفهان

مدیر منطقه ۱۴ شهرداری اصفهان گفت: ۴ ایستگاه خط ۲ متروی اصفهان اوایل سال ۱۴۰۴ آماده بهره‌برداری خواهد شد. به گزارش مهر، محمد مهدی کریمی با بیان اینکه مسیر خط دوم مترو از منطقه ۱۴ آغاز می‌شود و شامل ۴ ایستگاه دارد. حرم مطهر زینبیه، عمان سامانی و لاله‌است، اظهار کرد: این ۴ ایستگاه هم‌اکنون در مرحله نازک‌کاری قرار دارد. او افزود: طبق جدول زمانبندی تعیین شده از سوی مدیریت شهری، پیش‌بینی می‌شود اوایل سال آینده مترو در این ۴ ایستگاه به حرکت درآید. این خط در تقاطع میدان قدس به خط یک مترو متصل و از آنجا دسترسی‌ها به سایر نقاط شهر آغاز می‌شود.